

Perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden toimialan talousarvio 2026

Elämänkaarilautakunta 21.10.2025 § 53

13315/00.01.02.00/2025

Valmistelija

toimialajohtaja Marika Paasikoski-Junninen, puh. 040 774 6626, marika.paasikoski-junninen(at)omahame.fi, vs. talousjohtaja Terhi Pohjavirta, puh. 050 571 0122, terhi.pohjavirta(at)omahame.fi

Selostus

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen hallintosäännön § 13 mukaan elämänkaarilautakunta vastaa toimialansa toiminnan tulosten ja talousarvion toteutumisen seurannasta sekä seuraa säännöllisesti lautakunnan toimialan osalta talouden toteutumista ja raportoi talouden ja toiminnan poikkeamista edelleen aluehallitukselle ja aluevaltuustolle. Lautakunnan tehtävä on myös arvioida poikkeamien vaikutusta asukkaiden palveluihin ja tehdä tarvittaessa niitä koskevia esityksiä.

Perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden toimialan lautakunnalle esitettävä talousarvioesitys on vielä valmisteluvaiheessa. Esitys pitää sisällään riskitekijöitä, jotka ovat seurausta tiukasta talouskehyksestä. Hyvinvointialuelain 115 §:n mukaan hyvinvointialueen on katettava vuosilta 2023-2024 kertyneet alijäämät vuoden 2026 loppuun mennessä. Ero tavoitteena olevaan aluehallituksen 6.10. päättämään toimialakohtaiseen raamiin on huomattava. Tavoitteena olevaan tasoon pääseminen tulee edellyttämään huomattavia muutoksia palvelurakenteeseen ja tarvittavilla toimenpiteillä on todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia myös henkilöstöön. Toimialan lopullinen aluevaltuustolle esitettävä talousarvio tulee vielä muuttumaan suhteessa nyt esitettävään valmisteluvaiheeseen nähden valmistelun keskeneräisyydestä johtuen. Toimialojen tulee kuitenkin tehdä talousarvioesityksensä raamin toimintakatteen mukaisena.

Mahdolliset siirrot toimialojen välillä huomioidaan molemmilla toimialoilla täysimääräisenä. Talousarviovalmistelussa on lisäksi tärkeää huomata, että valtiovarainministeriö valmistelee parhaillaan lainsäädäntömuutosta hyvinvointialueiden talouden ohjaukseen. Muutoksen tavoitteena on tukea niitä hyvinvointialueita, jotka onnistuvat tasapainottamaan taloutensa eikä niille synny uutta alijäämää vuonna 2025. Näille alueille voitaisiin tarvittaessa myöntää lisääikaa kattaa ennen vuotta 2025 syntyneet alijäämät viimeistään vuoden 2028 loppuun mennessä.

Liitteenä on perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden toimialan vuoden 2026 talousarvio ja taloussuunnitelma vuosille 2026-2028.

Toimivallan peruste

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen hallintosääntö 13.5 § kohta 1

**Toimialajohtajan/
perhe-, sosiaali- ja
vammaispalvelut
päättösesitys**

Elämänkaarilautakunta päättää esittää liitteen mukaisesti aluehallitukselle hyväksyttäväksi perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden toimialan vuoden 2026 talousarvion ja taloussuunnitelman vuosille 2026-2028.

Käsittely

Kokouksen kuluessa Anne Kisonen teki seuraavan lisäyksesityksen: Lautakunta hyväksyy perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden toimialan talousarvion 2026 lautakunnan kokouksessa esitetyssä muodossa ja näillä lisäyksillä: Lautakunta edellyttää, että talousarvio laaditaan siten, että asiakkaiden lakisääteisten palveluiden saanti ja perusoikeuksien toteutuminen turvataan.

Marko Mustiala kannatti Anne Kisosen tekemää esitystä. Puheenjohtajan tiedusteltua asiaa lautakunnalta puheenjohtaja totesi lautakunnan hyväksyvän Anne Kisosen kannatetun esityksen yksimielisesti.

Päätös

Elämänkaarilautakunta päätti esittää liitteen mukaisesti aluehallitukselle hyväksyttäväksi perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden toimialan vuoden 2026 talousarvion ja taloussuunnitelman vuosille 2026-2028. Lautakunta hyväksyi perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden toimialan talousarvion 2026 lautakunnan kokouksessa esitetyssä muodossa ja näillä lisäyksillä: Lautakunta edellyttää, että talousarvio laaditaan siten, että asiakkaiden lakisääteisten palveluiden saanti ja perusoikeuksien toteutuminen turvataan.

Täytäntöönpano

Päätösesitys/aluehallitus

Muutoksenhaku

Ei muutoksenhakuoikeutta

Otteen oikeaksi todistaa

03.11.2025

Anu Joutsi
hallintosihteeri

Kanta-Hämeen hyvinvointialue

Ote pöytäkirjasta

Elämäntoimintakunta

§ 53

21.10.2025

Muutoksenhakuohje koskee pykälää: § 53

Muutoksenhakukielto

Päätöksestä, joka koskee vain asian valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä aluevalitusta (Laki hyvinvointialueesta 141 §).

TALOUSARVIO 2026 JA TALOUSSUUNNITELMA 2026-2028

KANTA-HÄMEEN HYVINVOINTIALUE
Perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden toimiala
Elämänkaarilautakunta 21.10.2025

Sisällysluettelo

1	Perhe-, sosiaali- ja vammaispalvelujen toimiala	1
1.1	Toimialan kuvaus	1
1.2	Toiminnalliset muutokset talousarviovuodelle 2026	2
1.3	Suunnitelmakauden 2027–2028 näkymät ja tavoitteet.....	4
2	Tulosaluekohtaiset tuotannon ja toiminnan tavoitteet.....	5
2.1	Perhekeskuspalvelut	5
2.2	Lastensuojelun palvelut.....	7
2.3	Vammaispalvelut	10
2.4	Sosiaalipalvelut.....	12
2.5	Perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden hallintopalvelut	14
3	Tuloslaskelma	15
4	Talousarvioon sisältyvät toimialakohtaiset riskit	15

1 Perhe-, sosiaali- ja vammaispalvelujen toimiala

1.1 Toimialan kuvaus

Perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden toimiala jakautuu neljään tulosalueeseen, jotka ovat perhekeskuspalvelut, lastensuojelu, sosiaalipalvelut ja vammaispalvelut.

Perhekeskuspalvelut muodostuvat lapsille ja perheille suunnatuista sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluista. Näitä ovat äitiys- ja lastenneuvola, perhesuunnittelu, sosiaalihuoltolain mukaiset perheiden palvelut (kotipalvelu, perhetyö, sosiaaliohjaus, sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvonta), perheoikeudelliset palvelut, Ankkurityö ja opiskeluhoito sekä alaikäisten nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelut. Toiminta on organisoitunut verkostomaiseksi perhekeskustoiminnaksi, joka sisältää sote-palveluiden lisäksi kuntien vastuulla olevia toimintoja ja kolmannen sektorin toimintaa. Tulosalueelle sijoittuu myös koko hyvinvointialuetta koskevan lähisuhdeväkivallan ehkäisemisen koordinointi.

Lastensuojelun tulosalue pitää sisällään avo-, sijais- ja jälkihuollon palvelut. Lisäksi lastensuojeluun kuuluvat perhehoitoyksikkö Kanerva ja maakunnan omat lastensuojelulaitokset, joita on kolme kappaletta.

Sosiaalipalvelujen tulosalueella on kaksi palvelualueita: aikuissosiaalityö ja taloudellisen tuen palvelut sekä työllisyyden ja kotoutumisen edistämisen palvelut. Ensiksi mainittuun alueeseen kuuluvat aikuisten psykososiaalisen tuen palvelut, välitystilitt, asumisenohjaus, taloudellisen tuen yksikkö sekä sosiaali- ja kriisipäivystys. Työllisyydenhoidon ja kotoutumisen edistämisen palveluihin kuuluvat monialainen työllisyyden edistämisen palvelu TYP, kuntouttava työtoiminta, työpajatoiminta sekä työ- ja toimintakyvyn palvelut sekä kotouttamista edistävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Kotouttamisen edistämisen palvelut sisältävät mm. kotoutumisen asiantuntijapalvelut, kiintiöpakolaisten palvelut ja kotouttavan perhetyön palvelut.

Vammaispalveluiden tulosalueella tuotetaan palveluohjaus ja sosiaalityö vammaisille henkilöille, erilaisia avo- ja tukipalveluita, työ- ja päivätoimintaa sekä asumispalveluita. Osa toiminnasta tuotetaan omana tuotantona, mutta suurin osa asumispalvelusta sekä avo- ja tukipalveluista on ostopalvelua.

1.2 Toiminnalliset muutokset talousarviovuodelle 2026

Strategisten tavoitteiden toteuttaminen muodostaa toimialan keskeiset toiminnalliset painopistealueet. Asiakkaan ensikontaktin osalta toimialalla edistetään digitaalisten yhteydenottojen osuuden kasvattamista suhteessa kaikkiin kontakteihin ja sitä kautta aikaa voidaan kohdentaa ensilinjan aikaiseen työskentelyyn. Tavoitteena on mahdollistaa asukkaan omaa aktiivisuutta mm. hyte-tarjotinta hyödyntämällä.

Saavutamme yhdessä asiakkaan kanssa asetetut tavoitteet - oikeita asioita oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa tarkoittaa lapsiperheiden palveluissa sitä, että lasten ja nuorten sijaishuoltoon sijoittamisen tarve vähenee, mikä näkyy jossain ajassa myös sijaishuollon kustannuksissa. Tämä sisältää tavoitteellista toimintaa sekä perhekeskuspalveluissa, lastensuojelun avohuollossa ja sijaishuollossa sekä lisäksi tuloksellista yhteistyötä aikuisten palveluiden (aikuissosiaalityö, mielenterveys- ja päihdepalvelut) kanssa. Palautetietoisien työskentelyn malli etenee käyttöönottoon ja myös sitä kautta saadaan tehostettua asiakkaan prosessia.

Toinen tärkeä toiminnallinen sisältö on vammaispalveluiden raskaiden palveluiden käytön vähentyminen tarjoamalla oikea-aikaisen ja harkitun palvelutarpeen arvioinnin tuloksena palveluita, joilla voidaan turvata kotona asumista ja itsenäistä elämää. Uuden vammaispalvelulain siirtymäajan aikana kaikkien asiakkaiden palvelutarpeita arvioidaan uudelleen ja päivitetään asiakkaiden palvelusuunnitelmat.

Tarvittavat ammattilaiset ja teknologia yhdessä asiakkaan ympärille tarkoittaa yhteisen asiakkaan toimintamallin toimeenpanoa. Perhekeskuspalveluista, lastensuojelusta ja aikuissosiaalityöstä jatketaan yhteisasiakkuuden mukaista työskentelyä mielenterveys- ja päihdepalveluiden kanssa. Perhekeskuksen Omatiimi-malli etenee, mikä vahvistaa hva:n

sisäisen työn lisäksi yhteistyötä kuntien varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Muita tärkeitä monialaisen työn painopisteitä ovat työkykypalvelut, vammaisten henkilöiden terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelut sekä yhteinen työskentely paljon eri palveluita käyttävien asiakkaiden asioissa. NEET- nuorten (työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevat) prosessia työstetään yhdessä terveydenhuollon palveluiden kanssa. Vammaispalveluissa ja ikäihmisten palveluiden yhteistyössä keskitytään erityisesti liikkumisen tuen palveluiden, kotihoidon ja henkilökohtaisen avun palveluihin. Pesovan ja ikäihmisten palveluiden välillä tehdään yhteistyötä myös palvelutarpeen arvioinnin prosessin mallintamiseksi.

”Tuottavuus turvaa palvelut” näkyy mm. talouden tasapainottamisen sisältöihin liittyvän työn jatkamisena. Ensimmäisessä talousarvion valmisteluvaiheessa sopeuttamisen sisältöjä on viety talousarvioon 6,4 miljoonaa euroa. Tämä näkyy talouden tasapainottamisohjelman mukaisten sisältöjen jatkamisena. Vuokratyövoiman käyttöä erityisesti vammaispalveluissa vähennetään, mutta myös hälytyskorvausten ja ylitöiden sekä sairauspoissaolojen vähentämistä jatketaan. Sairauspoissaolojen vähentämisen tueksi pesovassa on tehty työtä tavoitteita tukevan toimintakulttuurin aikaansaamiseksi ja työkykyjohtamisen osaamisen vahvistamiseksi. Avopalveluiden ostamista ja uuden henkilöstön rekrytoinnin tarvetta vähennetään jatkossakin työntekijöiden välittömään asiakastyöhön kohdentuvaa aikaa lisäämällä. Tätä tukee säännöllisin väliajoin toteutettavat työajanseurannat.

Talousarviovalmistelun lautakuntavaiheessa on vielä noin 7 miljoonaa euroa sopeutettavaa. Osa summasta toteutunee yo. tasapainottamisohjelma II sisältöjä tehostamalla, ostoja sekä htv-määrää vähentämällä. Sekä lastensuojelun sijaishuollossa että vammaispalveluissa tehdyn tuotantotapa-analyysin myötä on valmisteilla kaksi yksikköä, joiden toiminta käynnistyy vuoden 2026 aikana. Kummassakin palvelussa tavoitellaan riittävän korkeaa käyttöastetta ja lisäsäästön aikaansaamiseksi vammaispalveluissa on tarkoitus kartoittaa mahdollisia lisäpaikkoja omiin yksiköihin. Tuotantotapa-analyysi tehdään myös valvotuista tapaamisista ja muista tarvittavista kohteista. Vammaispalveluissa kavennetaan omien asumisyksiköiden välisiä eroja sekä alueellisia eroja henkilökohtaisen avun tuntimäärissä.

Henkilöstöasioissa ensi vuoden aikana tärkeää on tukea lähijohtajia onnistumaan palveluyksiköiden työhyvinvointisäilytyksessä ja sairauspoissaoloihin tarttumisessa aiemmin

kuvatun suunnitelman mukaisesti. Vaikeasti saatavien henkilöstöryhmien veto- ja pitovoimatyöskentelyä jatketaan. Koulutuksia kohdennetaan strategisesti tärkeisiin sisältöihin.

Vuoden 2026 keväällä toteutetaan mittava Hämeenlinnan seudun palveluverkkomuutos, jossa suuri osa pesovan henkilöstöstä siirtyy Viipurintien sotekeskukseen tai Ahvenistolle. Myös Forssan ja Riihimäen seudulla tapahtuu muutoksia pienemmässä mittakaavassa.

Sosiaalihuollon yhden yhteisen asiakastietojärjestelmän käyttöönotto on siirtynyt edelleen ja kevään 2026 aikana on tarkoitus päivittää vanha järjestelmä Kantaan liittymisen turvaamiseksi. Tämä tarkoittaa sosiaalihuollon ammattihenkilöiden laajaa kouluttamista kevään aikana. Tiedontuotantoa on saatu edistettyä asiakastietojärjestelmäongelmista huolimatta ja myös asiakaspalautteen kerääminen laajenee uusiin yksiköihin.

1.3 Suunnitelmakauden 2027–2028 näkymät ja tavoitteet

Lastensuojelun palveluiden tuotantotapa-analyysien mukaista rakennetta tehdään sekä avohuollon että sijaishuollon palveluissa. Avohuollon palveluissa omaa tekemistä ja välittömän asiakastyön määrää lisätään. Sijaishuollon osalta todennäköisesti on tarpeen kotiuttaa erityisesti vaativampaa sijaishuoltoa omaan tuotantoon. Vuoden 2025 kilpailutustulos kannustaa lisäämään omia erityistason laitospaikkoja ja tätä valmistellaan. Tavoitteena on lisätä paikkalukua todennäköisesti ainakin kahden erityistason osaston ja yhden vastaanotto-osaston verran.

Vammaispalveluissa palveluiden kustannustehokkainta järjestämisen tapaa edistetään edellisinä vuosina tehtyjen analyysien pohjalta. Ostopalveluiden hyvä hallinta sekä tietyiltä osin oman tekemisen vahvistaminen ovat tärkeitä. Asumisen osalta vaativamman asumisen kotiuttaminen osin omaan toimintaan on järkevää, mikä tarkoittaa omien yksiköiden suuntautumista rajatumman asiakasprofiilin suuntaan.

Väestörakenteessa olevan lasten määrän väheneminen tarkoittaa erityisesti neuvolan ja kouluterveydenhuollon resurssin tarkastelemista ja kohdentamista uudella tavalla.

2 Tulosaluekohtaiset tuotannon ja toiminnan tavoitteet

2.1 Perhekeskuspalvelut

Perhekeskuspalvelut muodostuvat lapsille, nuorille ja perheille suunnatuista sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluista. Näitä ovat äitiys- ja lastenneuvola, perhesuunnittelu, sosiaalihuoltolain mukaiset perheiden palvelut (kotipalvelu, perhetyö, sosiaaliohjaus, sosiaalityö, kasvatusta- ja perheneuvonta), perheoikeudelliset palvelut, opiskeluhuolto ja nuorten palvelut. Tulosalueella toimii myös kaikille ikäryhmille suunnattu lähisuhdeväkivallan tiimi. Toiminta on organisoitunut verkostomaiseksi perhekeskustoiminnaksi, joka sisältää sote-palveluiden lisäksi kuntien vastuulla olevia toimintoja ja kolmannen sektorin toimintaa.

Tulosalueelle johdetut strategiset tavoitteet vuodelle 2026 keskittyvät monialaisuuteen, sekä alaikäisten päihdehaittojen ja lähisuhdeväkivallan vähentämiseen. Lähisuhdeväkivaltayksikön koordinoima monialainen riskinarviointityöskentely käynnistetään vakavan lähisuhdeväkivallan tilanteissa. Tavoitteena on lisätä vakavaa lähisuhdeväkivaltaa kokeneen asiakkaan turvallisuutta. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää entistä parempaa lähisuhdeväkivallan tunnistamista ja puheeksi ottamista eri palveluissa, sekä riskinarviointityöskentelyn vaikuttavuuden kehittämistä. Toinen strateginen tavoite liittyy siihen, että alaikäisten nuorten päihdehäiriöitä tunnistetaan ja nuori saa tarpeisiinsa vastaavaa vaikuttavaa päihdehoitoa aiempaa paremmin.

Opiskeluhuollon palveluissa, sekä Oma Voimassa on käynnistynyt päihteidenkäyttöön liittyvän osaamisen vahvistaminen erilaisilla menetelmäkoulutuksilla. Päihdearvioinnin sisältö on vakioitu ja sen toteuttaminen on käynnistynyt syksyllä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää myös Oma Voiman terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattilaisten hyvää yhteystoimintaa nuoren asiassa. Päihdetyöskentelyn tiivistämisen mahdollisuuksia ennen kiireellisten ja avohuollon sijoitusten päätösten tekemistä ja sijoitusten alkuvaiheessa tullaan kehittämään yhdessä lastensuojelun kanssa tulevana vuonna. Kolmas strateginen tavoite on asiakkaan palvelujen yhteensovittamisen ja oikea-aikaisuuden lisääminen monialaisen verkostotyön (Omatiimi) avulla. Omatiimi-mallia on kehitetty yhdessä eri perhekeskustoimijoiden kanssa. Mukana on ollut vahva edustus myös alueen kunnista,

järjestöistä ja seurakunnista. Omatimi hyödyntää perhekeskuksen ensilinjaa yhden yhteydenoton periaatteen mukaisesti. Ensilinjaan kehitetyt teknologiset ratkaisut (mm. asiakkuudenhallintajärjestelmä CRM) edistävät monialaisen verkostotyön toimivuutta. Toimintamalli jalkautetaan hyvinvointialueen ammattilaisten ja kuntien toimijoiden käyttöön alkuvuodesta alkaen.

Perhekeskus tavoittelee yhteisövaikuttavuuden mukaista toimintaa ja yhteensovittettua johtamista. Tätä tukee hyvinvointialueen, kuntien, seurakuntien ja järjestöjen yhteinen perhekeskusrakenne. Arkitiimejä on muodostettu kuntakohtaisesti ja toiminta on käynnistynyt vuoden 2025 aikana osassa alueen kuntia. Arkitiimien laajentuminen ja toiminnan kehittäminen jatkuu tulevana vuonna. Seudulliset perhekeskusryhmät ja alueellinen perhekeskus – ja opiskeluhuollon ryhmä mahdollistaa yhteensovitetun johtamisen lapsiperhepalvelujen osalta.

Vaikuttavat palvelut perustuvat tutkittuun tietoon ja tästä syystä Oma Häme käynnistää Oulun yliopiston kanssa tutkimusyhteistyön, jonka keskiössä on paljon palveluja käyttävien, kodin ulkopuolelle sijoitettujen sekä täysi-ikäistyessä työ- ja opiskelu-elämän ulkopuolelle jääneiden lasten, nuorten ja perheiden palvelujen käyttö. Tutkimuksen avulla pyritään tunnistamaan kohtia, joissa palveluverkoston toimintaa olisi syytä kehittää, jotta elämäntilanteen vaikeutuminen ja sitä kautta runsas palvelujen tarve voitaisiin ennaltaehkäistä. Tutkimuksessa saatavaa tietoa voidaan myös hyödyntää hyvinvointialueen resurssien tarkoituksenmukaisessa kohdentamisessa. Tutkimusaineistona käytetään Oma Hämeen rekisteritietoja, hyödyntäen tietoallasta ja henkilökeskeistä tietomallia.

Tulosalueen merkittävimmät riskit liittyvät edelleen henkilöstön saatavuuden vaihteluun, erityisesti psykologien ja sosiaalityöntekijöiden osalta. Tilanne on molempien ammattiryhmien osalta merkittävästi parempi kuin aiempina vuosina, mutta edelleen joidenkin seutujen osalta riskinä on pula työntekijöistä. Mikäli rekrytoinneissa ei riittävästi onnistuta, on riskinä lakisääteisten mitoitusten ja määräaikojen toteutumattomuus. Työvoiman vuokraukseen ei ole tulevan vuoden talousarviossa valmistauduttu.

Toiminnan mittarit

Perhekeskuspalveluiden mittarit	Suunnitelma 2026
Lastenneuvolan laajat terveystarkastukset	Toteutuu 100 %
Palvelutarpeen arviointien määrä	Vähenee 10 % vuoteen 2025 verrattuna (vastaava ajankohta)
Kouluterveydenhuollon laajat terveystarkastukset	Toteutuu 100 %
MPR-rokotuskattavuus	95 %

Palvelutarpeen arviointien määrän vähentämisen tavoite koskee tilanteita, joissa perheen tilanteesta on jo hyvin tietoa tai palvelutarpeen arviointi on tehty lähiaikoina.

2.2 Lastensuojelun palvelut

Lastensuojelun tulosalue pitää sisällään avo-, sijais- ja jälkihuollon palvelut. Lisäksi lastensuojeluun kuuluvat perhehoitoyksikkö Kanerva ja maakunnan omat sijaishuollon laitokset, joita on kolme kappaletta. Vuoden 2026 aikana avautuu oma, 5 paikkainen erityistason yksikkö Hämeenlinnaan. Lisäksi Mäkikujan perhetukikeskuksen profiilia muutetaan erityistason yksiköksi vastaamaan paremmin sijoitettujen lasten tarpeita. Lastenkoti Kaarisilta, Forssassa muuttaa uusiin tiloihin. Oma Hämeen alueella on lisäksi noin 35 yksityistä laitosta ja perhehoitoperheitä noin 150.

Lastensuojelulakia tullaan muuttamaan kahdessa vaiheessa ja ensimmäisen vaiheen muutokset astuvat voimaan vuoden 2026 aikana. Lakimuutokset täsmentävät ensimmäisessä vaiheessa erityisesti kasvatuksellisten käytäntöjen ja rajoitustoimenpiteiden käyttöä sekä perhehoidossa että lastensuojelulaitoksessa, keinoja puuttua lasten luvattomiin poissaoloihin sijaishuoltopaikoista, sekä kuntouttavan suljetun laitoksen perustamisesta. Esitykseen sisältyy myös ehdotukset, jotka liittyvät lastensuojelun ja psykiatrian osaamisen yhteensovittavien lastensuojelun palveluyksiköiden toteuttamiseen. Toisen vaiheen hallituksen esitys on valmisteilla, ja se on tarkoitus antaa vuonna 2026. Siinä selkiytettäisiin ja uudistettaisiin lastensuojelulain rakenne ja sisältö kokonaisuutena, ensimmäisen vaiheen muutokset huomioon ottaen. Lain haltuun ottaminen vaatii koko

lastensuojeluhenkilöstön kouluttamista. Lastensuojelussa jatketaan henkilöstön yhtenäisen osaamisen vahvistamista systemaattisen lastensuojelutyön koulutuksilla ja tukirakenteilla, että traumatietoisesta työstä lastensuojelussa koulutuskokonaisuudella. Nuorten aikuisten terapiatarkkuus koskettaa jälkihuollon asiakkaita ja terapiatarkkuuden toteuttamiseksi tarvitaan koulutusta ja toteuttamisen suunnittelua yhdessä mm. sosiaalipalvelujen ja terveydenhuollon kanssa.

Strategisten tavoitteiden toteuttaminen muodostaa lastensuojelun tulosalueen keskeiset painopisteet vuodelle 2026. Tuottavuus turvaa palvelut tavoitteen osalta tulosalueella tulkittu tavoite on välittömän asiakastyön määrän kasvu kotiin vietävissä palveluissa. Tuloksena on nostaa välittömän asiakastyön osuus vähintään 60 %:iin työajasta. Toteutumista tullaan seuraamaan useamman kerran vuodessa toteutettavilla työajanseurannoilla. Tavoitteena on samanaikaisesti tasata alue/tiimitasoisia eroja palvelun toteuttamisen välillä.

Tarvittavat ammattilaiset ja teknologia yhdessä asiakkaan ympärillä merkitsee tulosalueella jälkihuollon monialaisen palvelutarpeen asiakkaiden kokemuksen palvelujen hyödyllisyydestä lisääntymistä yhteisen työskentelyn mallin käytön myötä. Tuloksena on, että 80 % asiakkaista kokee saamansa palvelun hyödylliseksi. Tavoitetta on tarkoitus toteuttaa yhdessä aikuissosiaalityön ja asumispalvelujen kanssa. Tämä tavoite jatkaa lastensuojelun ja psykiatrian välillä vuonna 2025 aloitettua yhteisen työskentelyn mallin ns. "yhteisasiakkuus" laajentamista. Erityisesti avohuollon ja psykiatrian yhteisasiakkuuden toteutumista varmistetaan vuoden 2026 aikana johtamisen rakenteilla ja seuraamalla yhteisten suunnitelmien määriä.

Saavutamme yhdessä asiakkaan kanssa asetetut tavoitteet –oikeita asioita, oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa tavoite on tulkittu tulosalueella sosiaalityön ja sijaishuoltopaikan yhteisasiakkuuden toteuttaminen nopeuttaa perheen jälleenyhdistämistä, sekä psykiatrasta hoitoa tarvitsevien sijoitettujen lasten kuntoutus tapahtuu moniammatillisesti. Lastensuojelun avohuollon sijoituksissa on nähtävissä kasvua. On inhimillisesti ja taloudellisesti merkittävää vastata lasten ja perheiden tuen tarpeisiin omaa työtä tehostamalla ja vaikuttavuutta lisäämällä. Lisäksi sijoituksen aikaista työtä ja arviointia tulee edelleen kehittää. Samanlaista tekemistä on tehtävä myös kiireellisten sijoitusten osalta sillä myös ne ovat hyvinvointialueella kasvussa. Lastensuojelun ja psykiatrian yhteistä

työskentelyä on tarkoitus edelleen kehittää ja huomioida ensi vuoden aikana sijoitettujen lasten erityistarpeet.

Asiakastarve ohjaa henkilöstömme osaamista tavoitteen osalta lastensuojelun rakenteisiin luodaan edellytykset sille, että asiakkailla on hyvät mahdollisuudet osallistua vertaistukitoimintaan. Tavoittelemme vertaistukiryhmien määrän kasvua vuoteen 2025 verrattuna, sekä kokemustaustaisten vertaistukisuhteiden alkamista kymmenellä asiakkaalla. Tavoitteena on tuoda vertaiskokemuksellisuus työntekijöiden ja asiakkaiden saataville ja ammattilaisten rinnalle. Tavoitteen toteutumista tukee "Kokemus innovaatioiksi ja oppimiseksi Kanta-Hämeen lastensuojelussa-hanke", joka jatkuu lokakuuhun 2026.

Työn vaikuttavuuden arvioimiseksi on vuoden 2025 lopussa kaksi lastensuojelun tiimiä ottanut FIT-mittarin käyttöön. Palautetietoista työskentelyä laajennetaan tulevien vuosien aikana niin, että lopulta se on osa kaikkien lastensuojelussa työskentelevien työtä.

Lastensuojelun tavoitteena on edelleen, että mahdollisimman moni lapsi ja nuori voisi asua kotona. Tavoitteessa onnistuminen on paitsi inhimillistä, mutta myös taloudellisesti merkityksellistä. Pyrimme edelleen sijaishuollon tarpeen vähenemiseen. THL:n seurannan perusteella kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä on Kanta-Hämeessä 1,7 %, kun se koko maassa on 1,6 % (THL 2024)

Sijaishuollon aikaisessa työskentelyssä pyrimme edelleen vahvistamaan perhehoidon toteutumista. Perhehoitoon sijoitettujen (huostaanotetut) lasten osuus on Kanta-Hämeessä valtakunnallisesti hyvä, 62 % (THL 2024) Perhehoitajien riittävä tuki työhönsä on merkityksellistä tavoitteessa onnistumiseksi. Sosiaalityössä perheen jälleenyhdistämistyötä jatketaan kestäväällä pohjalla osana sijaishuollon aikaista työskentelyä. Muutoin uuden lastensuojelulaitoksen ja Mälikujan profiilin muutostyön lisäksi on tarve jatkaa omien, uusien lastensuojelulaitosten suunnittelua ja toteuttamista taloudellisesti kestäväällä tavalla. Tämä vaikuttaa erityisesti kalliiden, erityis- ja vaativan tason laitospalvelujen ostamiseen. Tämä vaatii sijaishuollon kustannusanalyysin tarkentamista.

Lastensuojelun sijaishuolto on erityisesti ostopainotteinen, jossa hinnankorotukset ovat riski budjetille. Lastensuojelun laitospalvelujen uusi puitesopimus astuu voimaan vuoden 2026

alusta. Hinnankorotukset ovat noin 9,8 %, mikä tarkoittaa noin 2M €. Tämä ylittää TA2026 raamin palvelujen ostoihin varatun 4,5 %.

Yhä useammat nuoret voivat erityisen huonosti ja heillä on vakavia mielenterveyden haasteita ja vakavaa päihteidenkäyttöä, sekä muita elämänhallinnan haasteita siinä määrin, että sijaishuoltopaikalta vaaditaan osaamista entistä enemmän. Riskinä on, että lastensuojelussa tehty työ ei näy talouden luvuissa, koska hintojen nousu on niin merkittävä. Avohuollon asiakasmäärän kasvun jatkuminen on myös riski, joka näkyy palvelutarpeen kasvuna.

Toiminnan mittarit

Lastensuojelun palveluiden mittarit	Suunnitelma 2026
Kiireellisten sijoitusten määrä	Laskeva verrattuna edelliseen vuoteen (vastaava ajankohta)
Perhehoidon %-osuus kaikista kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0–17-vuotiaiden osalta	60 % perhehoidossa
Sosiaalityöntekijöiden mitoitus	30 lasta/sosiaalityöntekijä
Omien lastensuojelulaitosten täyttöaste (pl. vastaanotto)	90 %

2.3 Vammaispalvelut

Vammaispalveluiden tulosalueella tuotetaan palveluohjaus ja sosiaalityö vammaisille henkilöille, erilaisia avo- ja tukipalveluita, työ- ja päivätoimintaa sekä asumispalveluita. Osa toiminnasta tuotetaan omana tuotantona, mutta suurin osa asumispalvelusta sekä avo- ja tukipalveluista on ostopalvelua. Vammaispalvelun tulosalueen vuoden 2026 strategiset painopisteet ovat yhdenmukaiset palvelut sekä digi- ja etäpalveluiden lisääminen.

Vanhan lain mukaiset päätökset ja palvelut tulee uudelleen arvioida vastaamaan voimassa olevaa lain säädäntöä vuoden 2027 loppuun mennessä. Tämä työ ajoittuu vuosille 2026–2027 ja samalla vahvistetaan asiakkaiden yhdenvertaisuutta siten, että asiakas saa samanlaiseen palvelutarpeeseen apua ja tukea saman verran. Uusi vammaispalvelulaki painottaa ensisijaisia lakeja palveluiden järjestämisessä ja vammaispalvelulakia vain siinä tilanteessa, kun muiden lakien mukaiset palvelut eivät ole sopivia tai riittäviä henkilön yksilölliseen tarpeeseen. Hyvinvointialueen vammaispalvelujen ja ikäihmisten palvelujen tulosalueet tekevät yhteistyötä kehittääkseen uusia toimintamalleja, jotka tukevat asiakkaiden ohjautumista oikeisiin palveluihin. Yhteistyön tavoitteena on luoda yhtenäisiä ja vaikuttavia toimintakäytäntöjä eri palveluihin, kuten omais- ja perhehoitoon sekä liikkumisen tukeen ja kuljetuspalveluihin.

TIE – Tukea itsenäiseen elämään -hanke jatkuu vuoden 2027 loppuun saakka. Vuoden 2026 keskeisenä painopisteenä hankkeessa on etä- ja digiratkaisujen kehittäminen asiakkaan arjen tueksi. Vammaissosiaalityössä lisätään etätapaamisten mahdollisuuksia, mikä parantaa palveluiden saavutettavuutta ja joustavuutta. Lisäksi asiakkaan digitaalinen palvelupolku otetaan käyttöön vuoden 2026 aikana. Palvelupolun kautta asiakas saa ajankohtaista tietoa ja pääsyn omiin palveluihinsa oikea-aikaisesti, mikä tukee asiakaslähtöistä palveluiden käyttöä.

Vuonna 2026 vammaispalvelun oma palvelutuotanto laajenee Hämeenlinnassa Ilveskodin uuden yksikön myötä. Ilveskodissa aloittaa toiminnan vuoden 2026 alussa ympärivuorokautinen asumispalveluyksikkö sekä lyhytaikaishoidon yksikkö. Lisäksi Ilveskotiin siirtyy Hämeenlinnan Perttulasta jo toiminnassa oleva päivätoimintayksikkö, mikä vahvistaa palvelukokonaisuutta ja tukee palveluiden saatavuutta.

Talousarvion laadinnan yhteydessä on tunnistettu riskejä, joilla saattaa olla vaikutuksia palveluiden toteutumiseen ja talouden hallintaan. Vammaispalveluiden asiakasmäärien ennustaminen on haastavaa, mikä vaikeuttaa resurssien kohdentamista ja budjetin suunnittelua. Asiaksmääriin voi lisäksi vaikuttaa tilanne, jossa asiakkaat eivät ohjaudu ensisijaisen lainsäädännön mukaisiin palveluihin, vaan vammaispalveluiden resursseja joudutaan käyttämään korvaamaan puuttuvia ensisijaisia palveluja.

Ostopalveluihin varattu talousarvio saattaa joissain tilanteissa olla riittämätön. Äkilliset asiakastilanteet voivat vaatia nopeita ratkaisuja, kuten suorahankintoja, mikä lisää kustannusriskiä.

Uuden yksikön toiminnan vakiinnuttaminen voi viivästyä, mikä heikentää palveluiden saatavuutta. Edellä kuvattujen riskien hallinta edellyttää ennakoivaa suunnittelua, riittäviä resursseja ja joustavaa palvelurakennetta, jotta palvelut voidaan turvata myös muuttuvissa tilanteissa.

Toiminnan mittarit

Vammaispalveluiden mittarit	Suunnitelma 2026
Vammaispalveluiden asumisen palvelutuotanto, omien yksiköiden asumisvuorokaudet	60 000 vrk
Henkilökohtaisen avun eri toteuttamistapojen (työnantajamalli, palveluseteli, ostopalvelu) suhdeluku	Pysyy samana edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna
Alle 65- vuotiaiden omaishoidon tuen saajien lukumäärä	Pysyy samana edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna

2.4 Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalvelujen tulosalueella on kaksi palvelualueetta: aikuissosiaalityön, taloudellisen tuen sekä sosiaali- ja kriisipäivystyksen palvelut sekä työllistymistä ja kotoutumista edistävät palvelut. Ensiksi mainittuun alueeseen kuuluvat aikuisten psykososiaalisen tuen palvelut, välitystilipalvelut, asumisenohjaus sekä tuettu asuminen, taloudellisen tuen yksikkö sekä sosiaali- ja kriisipäivystys. Työllistymistä ja kotoutumista edistäviin palveluihin kuuluvat monialainen työllisyyden edistämisen palvelu, kuntouttava työtoiminta, työpajatoiminta sekä työ- ja toimintakyvyn palvelut sekä kotoutumista edistävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Kotoutumisen edistämisen palvelut sisältävät mm. monikielisen palveluneuvonnan,

kotoutumisen asiantuntijapalvelut (mm. ihmiskaupan uhrien palvelut), kiintiöpakolaisten sekä oleskeluluvan/kuntapaikan saaneiden kotoutumiseen liittyvät ensi vaiheen palvelut, kotouttavan perhetyön palvelut ja alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden palvelut (perheryhmäkotipalvelut).

Sosiaalipalveluissa tavoitteena on palvelujen vaikuttavuuden kehittäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä omissa palveluissa että ostopalveluissa (mm. kuntouttavan työtoiminnan palvelut). Vaikuttavuuden arvioinnissa on otettu käyttöön palautetietoinen työskentelymalli vuonna 2025 tuetussa asumisessa ja ensi vuonna sen käyttöä on tarkoitus laajentaa muihin palveluihin. Kuntouttavassa työtoiminnassa seurataan asiakkaiden positiivisia siirtymiä sekä oman toiminnan että ostopalvelujen osalta. Yhteisen työskentelyn mallia ja yhteisasiakkuutta kehitetään yhteistyössä mm. mielenterveys- ja päihdepalvelujen kanssa sekä työkykyprosessissa edelleen terveydenhuollon kanssa. ICF-toimintakyvyn arviointia käytetään työllistymistä edistävissä palveluissa. Kynnyksettömiä palveluja tuotetaan eri toimijoiden kanssa asiakastarpeiden mukaisesti mm. ensikontaktipalveluja kehittämällä. NEET-nuorten (ilman koulutusta ja työpaikkaa olevat alle 29-vuotiaat) palvelujen koordinointi siirtyi sosiaalipalvelujen tulosalueelle 1.9.2025 alkaen ja ko. asiakkaiden palveluketjua on kehitetty monialaisesti. Tavoitteena on, että vuonna 2026 NEET-nuorten määrä kääntyisi laskusuuntaan ja nuorille löytyisi koulu- ja opiskelupaikkoja.

Vuoden 2025 lopulla on aloitettu yhteistyöpilotti perhekeskuksen ensilinjan kanssa ja ko. kehittämistyötä jatketaan vuonna 2026. Sosiaali- ja kriisipäivystyksen tehtäviä analysoidaan ja muutoksiin reagoidaan peruspalvelutasolla. Yhteistyö työllisyysalueiden kanssa on keskeisenä painopisteenä. Yhteisen sote-tilannekeskuksen perustamista on käynnistetty yhteistyössä kaikkien hva:n toimialojen kanssa. Sen tarkoituksena on ympärivuorokautisesti varmistaa, että asiakas saa monialaisesti avun yhden yhteydenoton kautta ja jonka seurauksena asiakkaiden turha siirtely vähenee ja mm. terveydenhuollon päivystyskustannukset pienenevät.

Koko tulosalueen painopisteenä jatketaan lisäksi oman tuotannon ja ostopalvelujen tarkastelua ja arviointia. Oma tuotantoa lisätään mm. ryhmämuotoisessa työskentelyssä (mm. kotouttavat ryhmät ja sosiaalinen kuntoutus). Ryhmätoiminnan lisääminen vähentää

ostopalvelujen tarvetta ja lisää välitöntä työaikaa. Ryhmätoimintojen lisääminen ja kehittäminen tehdään yhteistyönä eri toimijoiden ja tulosalueiden kanssa.

Toiminnan riskeinä on eri lainsäädännön muutokset, joiden vaikutukset näkyvät kasvuna viimesijaisten palvelujen tarpeessa (mm. toimeentulotuki). Kelan etuustiukennukset lisäävät ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen sekä asumisen tuen tarvetta. Kotoutumislain muutokset vähentävät hyvinvointialueen palvelujen järjestämisvastuulle kuuluvaa rahoitusta. Pakolaisten määrä vaihtelee maailmanpoliittisen tilanteen muuttuessa ja alkuvaiheen palvelut ovat kriittisiä kotoutumisen onnistumisen kannalta.

Toiminnan mittarit

Sosiaalipalveluiden mittarit	Suunnitelma 2026
Ryhmämuotoinen työskentely oman tuotannon osalta lisäänty	Määrä kasvaa verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan.
Monialaisten kotoutumissuunnitelmien määrä	Määrä kasvaa verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan.
Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä (oma toiminnan osuus verrattuna koko määrään kasvaa)	Määrä kasvaa verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan.
Sosiaalisen luoton käyttö (myönnettyjen luottojen määrä / hakemusten / ennakkokartoitusten määrä)	Määrä kasvaa verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan.

2.5 Perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden hallintopalvelut

Perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden hallintopalveluissa on määrärahavaraus toimialan johdon, johdon assistentin ja erityisasiantuntijan palkoille ja yleisluontoisille tulosalueille kohdistumattomille kuluille, kuten toimialan kehittämistoiminnalle.

3 Toimialan tuloslaskelma

PERHE-, SOSIAALI- JA VAMMAISPALVELUIDEN TOIMIALA				
Talousarvio (1000 €)	TA 2026 RAAMI	TA 2026 LTK	TP 2024	MTA II 2025
Toimintatuotot	14 846	14 424	12 993	14 277
Myyntituotot	8 011	9 853	8 373	8 079
Maksutuotot	4 750	3 392	2 775	4 611
Tuet ja avustukset	1 475	618	1 498	992
Muut toimintatuotot	610	562	347	595
Toimintakulut	-160 647	-160 225	-167 070	-163 025
Henkilöstökulut	-63 456	-68 017	-60 101	-64 218
Palvelujen ostot	-93 035	-88 086	-93 561	-87 109
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 168	-1 097	-1 524	-1 539
Avustukset	-9 108	-9 746	-11 469	-9 584
Muut toimintakulut	-432	-516	-416	-575
KOHDENTAMATTOMAT	6 552	7 236		
TOIMINTAKATE	-145 801	-145 801	-154 077	-148 748

4 Talousarvioon sisältyvät toimialakohtaiset riskit

Erityisesti lastensuojelun sijaishuolto ja vammaispalvelut ovat ostopainotteisia, joissa erityisesti suorahankintoihin tehtävät hinnankorotukset ovat useimmiten yli budjettiin tehdyn varauksen. Syksyllä 2025 tehdyn sijaishuollon kilpailutus nosti erityisesti erityistason ja vaativan tason laitossijoitusten hintoja, mikä aiheuttaa riskin budjetin ylittymiselle. Tulosalueiden on todennäköisesti mahdotonta sopeuttaa sekä talouden tasapainottamisohjelmiin tehdyt summat että lisäksi hinnankorotuksista tulevat summat.

Uuden vammaispalvelulain myötä syntynyt kysynnän kasvu haastaa vammaispalveluiden kulukehitystä, kun tehdyt säästöt eivät näy riittävästi, koska samalla tulee kokonaan uusia asiakkaita palveluihin. Vaikka talousarvioon on saatu määrärahaa uuden lain sisältöihin, se ei kata todellisia kustannuksia. Vammaispalveluiden kokonaisuuteen vaikuttaa myös se, että vammaispalveluissa on alusta asti ollut noin 5 miljoonan euron vaje talousarviossa. Siellä on ollut myös vaikea vähentää kulukehitystä, kun asiakkaat ovat palveluissa toistaiseksi voimassa olevilla päätöksillä ja laki pohjautuu varsin subjektiivisiin oikeuksiin.

Riskinä on, ettei kaikissa tasapainottamisohjelmissa tai muiden lisäsäästöjen osalta onnistuta täysimääräisesti vuoden aikana. Kaikki helposti tehtävät leikkaukset on jo toteutettu aiemmin ja osa asioista vaatii henkilöstön perehdyttämistä, yhdenmukaistettuja sisältöjä tai asiakkaiden osalta yksilökohtaista etenemistä, mikä vaatii enemmän aikaa. Kiivas muutostahti haastaa myös sisällöllisesti, sillä on ollut huomattavissa, että ne palvelut, joissa on ollut isoimpia muutoksia, esiintyy myös eniten sairauspoissaoloja. Nopeatahtisen säästämisen tarpeen rinnalla on otettava huomioon, että palveluissa on noudatettava myös substanssikohtaista lainsäädäntöä.

Henkilöstön saatavuus on selvästi parempaa kuin hyvinvointialueen aloittaessa. Lastensuojelussa ollaan mitoituksessa ja opiskelijahuollon psykologiestopalvelu on saatu suurelta osin korvattua omilla työntekijöillä. On kuitenkin tunnistettu, että saatavuustilanne vaihtelee ja on syytä valmistautua myös sellaiseen tilanteeseen, jossa tiettyä henkilöstöä ei ole riittävästi saatavilla. Nykyiselläänkin perusterveydenhuollossa tapahtuva vaihtelua lääkäriresurssissa vaikuttaa neuvolan ja koulu- aja opiskeluhuollon määräaikaistarkastusten toteutumiseen.

Toimialan talousarvio on valmisteltu huolellisesti noudattaen voimassa olevia ohjeita. Talousarvio on tehty aluehallituksen antamaan raamiin, sillä hyvinvointialueen taloussuunnitelma on laadittava siten, että talouden suhteen ollaan tasapainossa vuoden 2026 loppuun mennessä. Tämän vuoksi talousarvio on jouduttu laatimaan erittäin tavoitteelliseksi ja se sisältää vielä osin kohdentamattomia tasapainottamistavoitteita. Toimiala pyrkii kaikin keinoin noudattamaan talousarviota, mutta on hyvin todennäköistä, että talousarvioon varatut määrärahat eivät tule riittämään kaikkien toimialalla olevien lakisääteisten palveluiden järjestämiseen. Tämä arvio perustuu ennusteeseen vuoden 2025

toteutumasta, palvelutarpeiden ja kysynnän kasvusta, sopimukseen liittyvistä hinnankorotuksista ja palveluiden indeksikorotuksista sekä henkilöstökulujen kasvusta tehtyjen palkkaratkaisujen seurauksena. Ylitysriskejä pyritään vähentämään uusilla tasapainotustoimenpiteillä.